

מאזין ברדיו

האיש הקטן עם הקול הגדול מהרדיו מעולם לא חשב שהוא מחנך. סתם הקשיב למצוקותיהם של הילדים, ודיבר איתם בגובה העיניים; מה עושים כשמפחדים מהחושך, או כשבאסלה מתחבא שד. עכשיו יצחק נוי בן ה-70 עושה תוכניות רדיו למבוגרים, ומביא אליהם בגובה העיניים את המידע שרוב העיתונאים לא טורחים להתעמק בו

צור ארליך | צילום: יוסי זליגר

ל איש הקטן שבתוך המקלט תוכנית יש לבת ולבן. לאיש הקטן הזה יש קול גדול. בקול הזה ארוג כל מה שצריך כדי להיות הקול האבהי של ילדותנו. קול סמכותי ויודעי-כול אבל רך וחשוף וקשוב, קול בס שכולו אוזן, קול המתנגן אליך במין רברנות מתהססת המוצפת עד גרותיה הוהרות נרגשת של הרובר עם הנאמר.

באתי לשמוע את הקול. לא שהקול הגדול חדל להישמע; יצחק נוי מוסיף לשרר בקול ישראל תוכניות בענייני חוץ ובענייני מדע, תוכנית שבועית של סקירת כתבי-עת ותוכניות מיוחדות של ריונים לציון כך וכך שנים לאירועים היסטוריים. עד צאתו לגמלאות, לפני כשנתיים, הגיש במעורבות רגשית סחפת ופררישראלית באופן נריר במקומותינו, את 'השעה הבינלאומית'. אבל לשמוע אותו בשירור פרטי, מדבר רק אליך ואתה יכול לעצור ולשאל שאלות, זה בכל זאת משהו אחר. שיבה מאוחרת לחדר הילדים; בעודך כמו לקבוע פגישה אישית, הפעם כמבוגר, עם סטיב אוסטיין, ולחלוק איתו תוכנות. לי בבית היה רדיו, לא טלוויזיה. יצחק נוי, לא סטיב אוסטיין.

רשת חסרת מול

"אני לא אוהב ללכת בחושך", הלין אחי הגדול כשהיה קטן, "או לשלח מכתב לרדיו", הצעתי לו, והייתי עוד יותר קטן כך שלא ידעתי למה צוחקים. הרי לרדים שמפחדים בחושך או שמציקים להם כי הם ג'ינג'ים שולחים גלויות לרדיו ויצחק נוי מרגיע אותם ואותנו ("כשאני הולך בחושך אני שורק. נסו את זה"). "דוד המלך היה ג'ינג'י", אפילו יצחק רבין היה ג'ינג'י, ואחר כך משוחח על החורשות ועל מצבנו, על הנוק שבסדרה "דאלאסי-שמאלאס" ועל "הארץ הקטנטונת שאפילו את השם הקצר שלה אין מקום לכתוב במפה", ואז מעביר אותנו לפרק הבא בתסבית, לעתים קרובות בהשתתפותו כשחקן-קול או כמחבר. יצחק נוי היה התגלמות "הרדיו", ומכאן שגם התגלמות העולם הגדול והעולם של הגדולים. אלוף נעוריי כבר אמרת?

הוא היה חברי-גדול, אבל במבט לאחור, בהזכורת בשניות הרדיו הללו שלו, הוא מצטייר כמחנך. "אני רוצה לומר לך משהו מודי", הוא מגיב על האמירה הזו. "הדבר האחרון שחשבתי שאני הוא מחנך. הואיל ודיברתי עם הילדים בגובה העיניים, חלקתי איתם את אמונותיי הפנימיות ביושר הגדול ביותר. קיבלתי קארט בלאגש לעשות תוכנית, והתחלתי קצת לדבר על ענייני היום בין התסכיתים, לתבר אתם זה לזה - זה הפך להיות המרכז והתסכיתים

"אמי הייתה אומרת 'אמרו את זה ברדיו'. עניתי לה: אני מכיר את האנשים האלה, אי אפשר לסמוך עליהם". יצחק נוי

“טלוויזיה זו טרחה. האיפור, החנטרשי, התפאורה. הכי טוב להמריא על כנפי הדמיון. אולפן, מיקרופון, אני יושב ומשוחח, ואם יש טכנאי שגם מוכן להאזין לי מעבר לזכוכית אז אני מרוצה, לא צריך עוד כלום. אני מבקש שייתנו לי טכנאים שאוהבים את התוכנית. לא כאלה שמסובבים לך את הגב ומתחילים לשוחח בטלפון”

דוד נוסף על מדיומם הישום. ילדים היום היו מסוגלים לשבת ולהאזין לאיש הקטן שבתוך המקלט ולתסבתיים?

“לא. אם הייתי משרד היום תוכנית ילדים כזו, זה לא היה מצליח. מה שכן, נטשתי את תוכניות הילדים הנוער כשהן היו בשיא, עוד לפני שהתחילה הירידה. זה היה בסביבת מבצע שלום הגליל. הייתי חובש בגרוד קרבי, במלואים. הייתי בביירות, בבחמרון, איברתי שם את השמיעה באוזן שמאל וחטפתי רסיסים ביד, שחלקם נשארו. כשהורתי, דון וגודי’ היה בחלונת הראווה (אחד מספריו הבלטים של נוי לנוער, פרי מפגשיו עם יהודים-אמריקנים וישראלים בימיו בבוסטון; עוד אחד מאלה שגולדו כסיפורים בתוכנית הרדיו).

“פרשתי בין השאר כי לא כל כך הסתדרתי עם מי שבא לנהל את חטיבת האומץ (כלומר רשת א’, פחות או יותר) באותה עת, יצחק אלון. הוא נתן לתוכנית הילדים הנוער לגווע. רשת א’ היא רשת חסרת מול בכלל, כי כמעט כל המנהלים שקיבלה לאורך השנים היו גרוטאות שרשת ב’ לא רצתה. מאז שהלך משה כרמל ז”ל, שהיה איש נאור שרצה לעשות רדיו טוב, לא זכינו למנהלים של ממש. נתנו לכל זה להיגמר, חבל. אני יכול רק להניח שאילו הקפידו לשמור על תוכניות הילדים הנוער, אמנם לא היה לנו קהל מאוינים כמו אז, אבל הייתה נמשרת מסורת האזנה שהייתה עוברת מאב לבן. בייחוד בקרב דתיים: שם היו לנו תמיד, באופן

העזרה הסתיימה בהשעיה. אלדד

ילדים: תלאלש 90

נדרשו שלושה עובדים כדי לטפל במכתבים הרבים. נוי באולפן הרדיו

מסורתי, יותר מאוינים”.
כלומר, גם בשאתה היית שם, לנגד עיניך עמד מאוזן שהוא ילד רתי?
 “הם בלטו מאוד. כי כבר אז הייתה טלוויזיה חינוכית בשעות הצהריים. אני חושב שהבולטות של הדתיים הובאה במידה מסוימת בחשבון גם בבחירת התוכניתם”.

טרמפ לפרנסור

נוי החל לשרד בקול ישראל כשעלה לירושלים ללמוד היסטוריה באוניברסיטה, ב-1965. “הייתי קריין רצף וקריין חדשות. זו אחת העבודות המאוסות ביותר שיש. אתה הופך למכונה. דבר משמים שאין דוגמתו, אבל עבודה נוחה מאוד לסטודנט, כי אפשר לקחת משמרות לילה. אני זוכר סמינר על יהדות ספרד בימי הביניים עם פרופ’ חיים בינרט ז”ל, מורי ורבי, שהיה נגמר בגבעתיים בשמונה ארבע בערב. לי הייתה מחכה מנונית, כי אני קריין בקול ישראל, והוא הפרופסור היה צריך לקחת אוטובוס. הוא גר בדרך, ברחביה, או אני הייתי נתן לו טרמפ במנונית של קול ישראל. היה כל כך מצחיק. הייתה תקופה נהדרת, למדתי ועברתי להתפרנסתי היטב. מה עוד אדם צעיר יכול לבקש

“העניין עם הילדים התחיל כבררך אגב. רוב התפניות הגדולות בחיים, לפחות בחיים שלי, נעשות באקראי. המקום החשוב בקול ישראל היה ונותר המזנון. ושם הכרתי את מאירה ביי. אישה נהדרת. עברה במחלקת הילדים הנוער עם אסתר סופר, מרים הרמן, כרמלה רואק, בצלאל לוי הירוע כפול טמפל מתסכיתי הבלש, כולם שוכני עפר. ועם דויד גרוסמן הילד הקטן, ואריה אלדד הקטן. מאירה ואני התירדנו, החיים במושב כפי שהצטיירו ממה שסיפרתי היו לה כל כך מוזרים ורחוקים. ילד במושב ירוע להבריל בין נחש שחור לא מויק לבין נחש צפע שצריך לא להתעסק איתו או לערוף את ראשו במכת טורייה. זה ריתק אותה. והחולות שהיו מכאן ועד הים, ועצי התאנה והגפנים, הריצות, ומעין המים ליד נהל רובין. היא הציעה לי לכתוב סיפורים לילדים על הטבע, על הימים ההם. מהר מאוד זה התברר כהצלחה עצומה. או בשל איכות הקול שלי או בשל איכות הסיפורים או בשל איכות התקופה”.
הרגשת חופש מלא בשוחח שלך עם הילדים על ענייני השעה? הרי לא הבעת דעה פוליטית למשל.
 “לא, לא עלה על דעתי. גם היום, בתוכניות ברשת ב’, אני מאוד מקפיד על איון. אני מכניס את כל הקונצנזוס

הלאומי, שהוא מאוד רחב. רק לא אנשים ששוללים את מדינת ישראל. וכמוכן לא אתן לאדם לשקץ שיקוצים אישיים על אדם אחר. ואני חייב לומר לך, אני קורא בעיתונים את הטענות שנשמעות עכשיו על מעורבות של לשכת ראש הממשלה ברשות השידור, ואני לא מבין מאיפה נלקחים הדברים האלה. מעולם לא אמרו לי מה לומר, מעולם לא נתנו לי הוראות פוליטיות. ובכל זאת הייתי בקו הקדמי של השידור הציבורי, כולל עריכת יומני חדשות. מעולם לא נתנו לי הנחיות פוליטיות. גם בתקופת יוני ברמנחם (מנהל קול ישראל בעשור הקודם, ומנכ”ל רשות השידור החדש, שאגדת העיתונאים הוראות של לשכת נתניהו). הוא מערעלם לא אמר לי שום דבר בכיוון הפוליטי. יוני רצה שיהיה שידור ציבורי טוב, והיה לדעתי מטובי המנהלים שהיו אי פעם ברשות השידור, והתעניין מאוד בתוכני השידור, אבל הוא מעולם לא התערב. היו ישיבות שבועיות, לפעמים הציע מראיין עם תפיסה יותר רחבה, אבל אף פעם לא כפה אותו ותמיד סמך עליי שאעשה את התוכנית. אני קורא בתימהו ולא מבין מאיפה מצוצים הדברים. אין לי מה להרוויח ולהפסיד כאן. אני פנסינור. אני מהא”ם. היחסים שלי עם רשות השידור הם מעולים, אין לי איבים, וכל המהומות המתחוללות שם הן לא מענייני”.

בשקיינת את תשדירי האיחוד הלאומי בבחירות 2009.
 “זו הייתה אי-הבנה, והסדרנו אותה בשלום. אסביר לך מה קרה כאן. ראשית, לא הצבעתי לאיחוד הלאומי. תמיד הצבעתי למפלגת העבודה, אף על פי שיש לי, אני מודה, נטייה לימין, שלא באה לידי ביטוי בשידורים שלי. גדלתי פה, במושב נטעים המפא”ניק, ותמיד, גם כשבראש מפלגת העבודה עמדו אנשי שמאל, סמכתי על כך שבתוך המפלגה יש השפעה לאנשים יותר מרכזיים, כמו אהוד ברק. בפעם הבאה, כפי שהמפלגה נראית כיום, כנראה לא אצביע לה. נשאר בה רק האגף השמאלי. סוציאליסטים מהסוג של ‘חימוביץ’ ופרץ שאני לפעמים חושב שהם היו שמחים להקים פה מחנות לחינוך מחדש.

“לענייננו. אריה אלדד הוא ירד. אני מכיר אותו עשרות שנים, משנות ה60, ממחלקת הנוער ברדיו.

"הדמוקרטיה משגשגת כי היא מאמינה שהאדם רע מנורויו, בניגוד לקומוניסטים שחושבים שהוא טוב מנורויו". חגיגות בארה"ב ומצעדים ברוסיה

צילום: אריאל פרי

"אין לי שום דבר נגד דברי הבל של טיפשים. אבל יש לי הרבה נגד צביעות. אם אתה נגד ישראל אז תגיד את זה, אל תתחיל למצוא תירוצים שאנחנו עושים פשעי מלחמה ורוצחים ומנוולים. ואני אומר לך את זה כאיש תנועת העבודה. אמי אפילו הצביעה למפ"ם, הייתה יותר קיצונית. ואני לאט-לאט נאלץ לעמוד מול העובדות ולראות אותן נכוחה"

נפגשנו באיוו הקלטה, והוא אמר לי, 'אני והמפלגה שלי נבעיות, אני לא יודע אם נעבור את אחוז החסימה'. אלדר הוא הגון וישר מאוד. הוא גם אדם מאוד משכיל, וגם השכלה אני מעריך. הוא ניהל בכנסת מאבק קשה נגד השחיתות, מאבק שחצה גבולות פוליטיים. הוא היה אחד הלוחמים הבולטים בשחיתות שאוכלת בנו בכל פה. אדם שלא עשה חשבון. וחשבתי שכל העובדות הללו יחד הפכות אותו לאדם רצוי בכנסת. נוסף על כך שהוא ידיר אישי. וידידות אישית לא נמרדת בשעה של קורת רוח, אלא בשעת קושי. או הוא ביקש שאהיה קרין בתשדירים, ונענית.

"עשו לי בירור בקול ישראל. בצדק גמור, מבחינתם. אילו באתי ואמרתי שם, 'עשיתי זאת תמורת כסף, אני הרי חייב לחוק את הפנסיה של רשות השירות' – שאתה יודע מה היא שוה – יכול להיות שהיו מניחים לי. אבל אמרתי את האמת. שעשיתי את זה כי רציתי שאריה אלדר יירי יהיה בכנסת, ושלא קיבלתי על כך אגורה. אמרו לי 'הואיל וכן, משמע שאתה מאמין באיש הזה וכן הלאה, אתה אה לא יכול לשרד תוכניות כל זמן שמערכת הבחירות נמשכת'. קיבלתי עליי. הם צודקים. בסדר. לא חשבתי על זה קודם. חשבתי שאם אני פנסינר מותר לי. זה הסתיים כפי שהסתיים. הרבה אנשים סיפרו לי שכעסו עליי כששמעו את קולי בתשדירי האחרון הלאומי, ושכאשר שמעו שזה חזים, ושאני לא שכיר לשון, כעסו רק גאה".

עצם זה שאתה לא מעלה לתוכניות שלך אנשים

ששוללים את קיום המדינה ולא מתיישים לדבר על האנטיישראליות באנטישמיות, כבר מציב אותך בעמדה הריגה בתקשורת.

"יכול להיות. יש אנשים שחושבים שהפתרון לבעיית היהודים, גם בארץ ישראל, צריך להיות השלמה עם זה שאנו מיעוט קטן באוקיינוס ערבי, בלי קיום מדינה יהודית, ואיכשהו הערבים בגריבות לבם ייתנו לנו לשרוד כאן. כבר ערב הקמת המדינה נסעו יהודה ליב מאנגס ונלסון גליק לשר החוץ האמריקני מרשל והזהירו אותו לא לתמוך בהקמת מדינת ישראל, בגלל הסכנה ורק עכשיו קראנו שסמנכ"לית לשעבר בקרן החדשה אמרת שלא נורא אם ישראל תתפרק ויהיה פה רוב ערבי, כי אז המדינה תהיה יותר דמוקרטית. כל אלה כמוכרן דברי הבל, ואתה יודע מה, אין לי שום דבר נגד דברי הבל של טיפשים. אבל יש לי הרבה נגד צביעות. אם אתה נגד ישראל או תגיד את זה, אל תתחיל למצוא תירוצים שאנחנו עושים פשעי מלחמה ורוצחים ומנוולים. ואני אומר לך את זה כאיש תנועת העבודה. במושב הזה כולם הצביעו למפא"י. אמי אפילו הצביעה למפ"ם, הייתה יותר קיצונית. ואני לאט-לאט נאלץ לעמוד מול העובדות ולראות אותן נכוחה.

"יש עיתונים גדולים בארץ שחושבים שתפקידם להביא שלום בינינו לבין הפלשתינים. רעיון נאצל, אבל אני לא יודע אם הוא יכול לבוא על חשבון עיתונאות פרופר. או בשעה שמרצועת עזה היו מוטחים טילים ליישובי עוטף עזה, הרייזוחים הללו לא הופיעו בעמודים הראשיים, אלא בפנימיים, מחשש שמא זה ישפיע על דעת הקהל. תקופה מסיימת שירותי ברדיו עיתונים ישראלים, ואני חייב לומר שהצופה היה העיתון היחיד שבעמוד השער כתב את הדברים כחוייתם. לפי סדר חשיבותם העיתונאית. תמיד אמרתי לעצמי, אתה יכול ללכת בשרה, לראות חנה צפע – אגב, הוא נחש נהדר, הוא לא טריטוריאלי ואם אינו מיוחם יניח לך כל עוד תניח לו – ולומר שזה מקל מתפתל בעל כוונות לא ברורות. אבל זאת לא עיתונאות".

הוא רק גוברת. בארצות הברית לא ירשו לעצמם רמה כזאת של נבויות. לדוגמה, טייקון יהודי בול-סטריט בשם מייקל מיילן, מלך מניות הבל. כתבו עליו הרבה. הכותרת באקונומיסט 'הבריטי הייתה משחק מילים: 'לגר אוף מילקן מאני'. אם קוראים במהירות יוצא 'לגר אוף מילקן אנד האני', ארץ זבת חלב ודבש. הם לא יכתבו 'יהודי מוזהם גנב כמו כל היהודים', אבל הם יכתבו לגר אוף מילקן מאני, וכשתבוא בטענות הם יגידו שאתה לא יודע לקבל דומור בריטי. זה לא מקרה בודד. או קריקטורה שהופיעה ב'להיסטופה' בזמן החתונות בכנסית המולד: רואים את ישו יוצא אל החיילים הישראלים ואומר 'הו, אני רואה ששוב באתם לצלוב אותי'. בעיניי זו קריקטורה מתועבת שורדת לתודי החרדים של שנתא ישראל".

התוכנית שלו, הוא אומר, נועדה לאפשר לישראל להתעדכן בספרים ובתהליכים החשובים שאינם מגיעים לכותרות השוטפות בארץ. לשם כך נוי מקבל לביתו כל יום את המהדורות הבינלאומיות של 'העיתונים הטובים בעולם מבחינת השפה הברורה, רמת הטיעון, האחריות. בעיתונים האירופיים אין רמה כזו. 'וול-סטריט ג'ורנל' ימני-ליברלי, יותר פרו-ישראלי מהעיתונים הישראליים. 'ניו-יורק טיימס' מאוד ביקורתי כלפינו והביקורת לא תמיד מוצדקת. תומס פרידמן מתלונן למה ישראל לא מחבבת את המורדים בכיכר תחריר, מין עליבות נפש כזאת שאני לא יודע מה להגיד לך. או רוג' כהן שבטוח שיבוא אביב ערבי גדול. הרי אנחנו מקבלים חורף שמתקרב לחורף גרעיני. אבל אתה לא יכול שלא להוריד את הכובע בפני הרמה. האנגלית בשני העיתונים הללו כל כך יפה, דבר רביר על אופניו. לא מורחים אותך כפי שבאנגלית אפשר בקלות, והיגיון שולט בכל דבר".

והם עובדים בלחץ זמן של עיתון יומי, השבועונים והירחונים לא טובים מהם מבחינה זו?

"אגלה לך סוד, לשבועונים החדשות כבר אין מה להציע. מאמרים מרחבים יש גם ביומנים. הקפדה רבה יש גם ביומנים. וביומנים יש לך גם המידיות שאין בשבועונים. בתוכנית אני מתחיל בשבועונים ומוד עובר ליומנים. השבועונים הם יותר אייקון היסטורי".

במבט מבורסת קורא העיתונים הבינלאומיים, איך מצטייר לך מצבנו הבינלאומי?

"מצבה של ישראל לא הוחמר בשנים האחרונות

"יכול להיות שהייתי צריך לכתוב את הארי פוטר, וכך הייתי עולה לגדולה. אבל אני רוצה לכתוב על המציאות, שלפעמים עולה על כל דמיון. כתבה מבקרת אחת על 'אור ואלכסנדרה', איזו רשעות זו מצדי שאביו של הילד העיוור בספר עזב את המשפחה. מה לעשות שבמקרה האמיתי, שבהשראתו כתבתי, עזבו את הילד גם אביו וגם אמו?"

אלא השתפר. גילוי הגו משנה את חוקי המשחק. ויש גם דיווחים על גילוי פצלי נפט, שזה לא פשוט להפקה ומסוכן למי התוהם, אבל הטכנולוגיות משתפרות. כלומר, מקורות האנרגיה העצמאיים של ישראל מובטחים מאות שנים קדימה. אם הייתי אומר לך זאת בחדר הזה לפני שנתיים, היית יוצא מכאן בשאט נפש ואומר 'אני לא מעוניין לראיין משוגעים'. מרבים לצטט את תלונתה של גדולה מאיר שמכל המקומות במזרח התיכון הולך הקב"ה את בני ישראל למקום היחיד שאין בו נפט. אז הנה מתגלה שזה לא נכון.

"השיקולים האסטרטגיים רחוקי הטווח מראים לנו שלישראל יש הנתונים לשגשג. הפחד הגדול מתורכייה שתחזור לתקופה העות'מאנית ותורה לנו איפה לטוט בים התיכון לא מעשי. תורכייה שייכת לנאט"ו ולא יכולה לפעול בעצמה, ובנאט"ו כבר הביעו התנגדות לדיבריים האלה. מעצמות המערב לא עיוורות. יש להן אינטרס די גדול ודי מושקע שישראל תשגשג. אנחנו גם יודעים מעיתונות זרה שישראל היא מדינה שלא כדאי לחלום על השמדתה. אני גם לא רואה איך מיליון פלשתינים רעבים צובאים על גבולות ישראל. אלה הלוטות באספמיה. אני לא מוכן להצטרף למחנה הפסימיסטים שמקדירים לנו את היום".

המעבר לשלייקס

נוי כתוב, משרד, מטפח אתר אינטרנט, אך מתפרנס בעיקר מהוצאות, בין היתר קורסים להיסטוריה במכון אבשלום. יש לו גם מטעי זיתים במושב. כמעט כמו באחד מספריו האחרונים לנוער, 'המערה של חמי', המתרחש כבר בימים שההקלאות אינה משתלמת. אביו של הנער גיבור הספר נוטע כרם זיתים כדי לזכות בפצציות מסלילת כביש מתוכננת, אך מתאהב בזיתים שלו. "היו לנו הדרים", מספר נוי על המשק שלו, "אבל מחיר המים עלה וועלה, ועברנו לזיתים. בשביל הנשמה, ובשביל שמירת הזכויות בקרקע. אני מייצר שמן זית ומוכר אותו במחיר גבוה, 50 שקל לקילו שמן, לחברים, ואתה יודע מה, אני בקושי מצליח להתקרב להוצאות".

בספר הזה ובאחרים אתה חושף מציאות של מושבניק למושבניק זאב. מה חושבים על זה במושב? "אף אחד לא התעמר בי בגלל זה. אבל כן, כך אני רואה את חיי המושב והם קשים מאוד, גם היום. הרבה מריבות. טעות מאוד גדולה של אינטלקטואלים וליברלים היא לחשוב שאנשים שקשורים לארמה וניזונים ממנה שירותים הם בהכרח טובי לב. ההיסטוריה מוכיחה שהם אכזריים באותה מידה כמו אחרים, וקטנוניים באותה מידה כמו אחרים, ואם הם חסרי השכלה הם גם צרי אופק. יש ביניהם טובים ויש פחות טובים, כמו בכל מקום אחר".

נטעים שליד ראשון לציון הוא אותו נטעים של 'גבעת האיריסים השחורים', יצירת המופת של נוי לנוער על תקופת המעברות. הבית הוא הרחבה של בית הוריו של נוי, ממיסיו נטעים ב-1932. בית משפחת נוישטט (הגרסה העברית המקוצרת 'נוי' משמשת את בעל הבית כשמיטע וכשמיקרופון) מרוהט בטוב טעם מופלג ("של נורית אשתי"). בחדר העבודה של יצחק

"אם הייתי מדבר כך לפני שנתיים, היית אומר: אני לא מעוניין לראיין משוגעים." נוי

מדפי זכוכית עמוסי ספרים וראשם במשימים. נוי, יליד 1942, גדל בבית זה, ושב לגור בו אחרי פטירת אמו ב-1984. "חזרנו לבית מתפרד, שבכל פעם שנפול עליו נמגו מהעץ, חגי ג' מתרסק". בין לבין גרו בני הוגג ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים, בבית שהם מחזיקים עד היום ומתאכסנים בו לעתים. כן שהו שנים אחדות בבוסטון, ללימודי הדוקטורט של יצחק. מהחיים בנטעים צמחו כמה וכמה מספריו. מבוסטון צמח 'רוח וג'ודי'. בעיר העתיקה נולד 'אור ואלכסנדרה' בהשראת ילד עיוור שהסתובב שם, ושאומוץ ביד עמיתתה של נורית לעבודת ר"ד נורית נוישטט היא מומחית בתחום נגישות למוגבלי ראייה.

בגב אחד מספרי הנוער שלו הוא מצולם, פנים צעירות רציניות ומגבעת בהירה גנדרנית. זה היה סמל מסחרי? לאן הוא נעלם? - "יש גיל שאתה אומר, אני אתלשב איך שאני רוצה, אני לא צריך לעשות רושם על אף אחד. אז התחלתי עם שלייקס, דבר שאני מוצא אותו נוח מאין כמוהו, והשקע בפני עצמו להיות סמל מסחרי. הגעתי פעם לאחד המתקנים של רשות השידור, ושומר שלא הכיר אותי עיכב אותי. השומר השני אמר לו 'עוזב אותו, תן לו לעבור, זה זה עם השלייקס'".

עם המעבר לשלייקס גם עבר לכתבה למבוגרים, ושורתית למבוגרים. "כל חיי רצייתי לכתוב למבוגרים, ושורתית את זה לא פנטזיה. הרבה מאוד תלוי בהצלחה של 'יום השנה לקארל שינפלד'". נוי פרסם את הרומאן הזה השנה בהוצאה עצמית, 'קרת חרשה' (פירוש השם נוישטט, וגם

שלוו לרבר עם כיתות ה'ז', אבל כשהגעתי אמרו לי שקודם מחכה לי תלמידה מי"א, או י"ב. אני רואה בחורה גדולה וחכמה ומפתחת, שואל אותה מה היא רוצה לומר לי, והיא עונה 'צחק נוי, אני שונאת אותך'. אמרתי, 'את רואי לא היחידה, אבל למה?' אמרה: 'כי אתה רשע'. עניתי, 'גם את זה הספקתי לשמוע בחיי, אבל תסבירי לי'. אמרה לי, 'למה ג'ודי נעלמה?'

"היא קראה את 'רוח וג'ודי' שלושה חודשים קודם לכן וזה עדיין הרגיו אותה. אמרתי לה, 'הספר הזה כמו כל הספרים שלי, מבוסס על מציאות שאני לש אותה בדמינו, ובמציאות הוא הסתיים הרבה יותר גרוע. ייפיתי את זה. יש רמזות בספר. חוץ מזה, ספר לא שייך למחבר, גם מבחינה רעיונית: הוא שייך למי שקורא בו, ואת יכולה לסיים אותו כאוות נפשך. אבל חלקת לי את המחמאה הכי גדולה שאני יכול לחשוב עליה, כי אני לא רוצה להיות סרט טלוויזיה שבסוף הסיפור תופסים את הפושעים ורצים לכנסייה להתחנן עם הכוונה שנגלה המציאות אחרת. ואם קראת את זה לפני שלושה חודשים והספר עוד מציק לך, עשיתי עבודה טובה".

שמעו, גם אני המבוגר יצאתי מוידוך מרון וג'ודי. אתה קורא את הפצנות של האלימות בשכונות המצוקה בבוסטון ואומר, האדם הוא חיה רעה. "אתה יודע מדוע הרמוקרטיה האמריקנית כל כך משגשגת? כי הנחת המוצא שלה, הנחת היסוד של ג'פרסון וחבריו, היא שיצר לב האדם רע מנעוריו, ושצריך לבנות מערכת פוליטית שבה האדם, במסגרת המכשלה הבסיסית שלו של רוע ואנוכיות, יגרום הכי מעט נזקים והכי הרבה תועלת. בניגוד לקומוניסטים שחושבים שהאדם טוב מנעוריו, ושם הוא לא טוב אפשר לחנך אותו - אם ב'חינוך מחוש', אם במחנות עבודה, אם בהוצאות להורג. ואז לאן תגיע? לאותו אדם שיצר לבו רע מנעוריו. כי את האדם אי אפשר לשנות. אבל בתוך הרשעות שמסביב אתה רואה גם הרבה מאוד פינות אור, אלטרואיזם ואצילות נפש".

ואתה מתמקד בצירות באופן מיוחד. נובלים, מצוקות, אכזריות בין ילדים, מתח ערתי. "אני אכן מרבה לכתוב על מתח ערתי, אבל בכל התיאורים שלי יש קו אופק בהיר של תקווה גדולה. היה סוציולוג יהודי ממוצא צפון-אפריקני שכתב בצרפת בשנות ה-50 המאוחרות שמדינת ישראל לא תשרוד בגלל הקרעים הבין-עדתיים. אז הרי לך עוד נביא שקר שהתברר כטיפש מושלם ולא הבין שהיסודות הלאומיים ואהבת ישראל גוברים על הכל. אנחנו בעיצומו של תהליך התגבשות לעם ישראלי יהודי, והתהליך כרוך בהרבה כאב. כשאתה בתוך הסופה אינך רואה לאן היא הולכת. אבל אנחנו עוד נראה, ואם לא אנחנו אז צאצאינו. אני חווה עתיד מזהיר לעם ישראל. שונאינו מקרב השכנים שלנו כבר איחרו את המועד".

ושאר הצירות שבספרים? אתה לא בעד לפגן את העולם בפני ילדים? "כול להיות שטעיתי והייתי צריך לכתוב את הארי פוטר, ואם הייתי מצליח הייתי עולה לגדולה. אבל אני לא מעוניין. אני רוצה לכתוב על המציאות, והמציאות, מאז שעמדתי על דעתי אני יודע שלפעמים היא עולה על כל דמיון. כולל הפינות האפלות שבה. כתבה מבקרת אחת על 'אור ואלכסנדרה', איזו רשעות זו מצדי שאביו של הילד העיוור בספר עזב את המשפחה. מה לעשות שבמקרה האמיתי, שבהשראתו כתבתי, עזבו את הילד גם אביו וגם אמו?"

"לדים הם הרבה יותר חכמים וחדים ממה שאנחנו חושבים, ואי אפשר לעבור עליהם. חושבים שהילדים לא יודעים שיש צרות בעולם, שיש הורים שעוכים ילדים ושיש משפחות שאבא מכה את אמא? המבוגרים כדי להגן על עצמם, אומרים 'חס וחלילה, איזה מין דבר זה שאתה מספר את זה לילדים'. יש גם מחנכים שלא מקבלים את זה ברוח טובה. אני חושב שהם צרי אופק. צריך להרחיב את האופק של הילדים, וגם את האופק של המתכבים".

תגובות: dyokan@makorishon.co.il

איזה לייק אתם?

A grid of six blue buttons with white text: 'נשים', 'מקור ראשון', 'מוצש', 'אותיות', 'סגולה', 'שבת'.